

**УПАТСТВО
ЗА ВРШЕЊЕ НА ПРОЦЕНКА НА РИЗИК ОД
ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗАМ
ЗА ПРАВНИТЕ И ФИЗИЧКИ ЛИЦА КОИ ВРШАТ
ДЕЈНОСТ ДАВАЊЕ СОВЕТИ ОД ОБЛАСТА НА
ДАНОЦИТЕ**

Подготвува и издава:	Управа за јавни приходи бул. „Кузман Јосифовски-Питу“ бр.1 1000 Скопје www.ujp.gov.mk info@ujp.gov.mk
Дата на издавање:	31.01.2022 година
Уредници:	Даниела Дојчиновска и Билјана Стоимановска - Генерален даночен инспекторат
Дизајн и припрема:	Драгица Николоска - Сектор за поддршка на директорот и односи со јавност
Наслов:	Упатство за вршење на проценка на ризик од перење пари и финансирање тероризам за правните и физички лица кои вршат дејност давање совети од областа на даноците

ISBN: 978-608-4866-17-6

Бр: 08-716/1

2022 © Управа за јавни приходи

Материјалот е наменет за некомерцијални цели на Управата за јавни приходи. Копирање, умножување и употреба на материјалот за комерцијални цели не е дозволено. При користење на податоци од публикациите на Управата за јавни приходи потребно е да се цитира изворот.

СОДРЖИНА

ВОВЕД.....	2
ДЕФИНИЦИИ.....	3
ПРИСТАП БАЗИРАН НА РИЗИК – ЦЕЛ, ЕФЕКТИ И ПРЕДИЗВИЦИ.....	4
ИМПЛЕМЕНТИРАЊЕ НА ПРИСТАП БАЗИРАН НА РИЗИК.....	6
ДОКУМЕНТИРАЊЕ НА ПРОЦЕСОТ НА ПРОЦЕНКА НА РИЗИК.....	17

ВОВЕД

Со ова упатство се пропишува начинот на вршење проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам кај правните и физички лица кои вршат дејност давање на совети од областа на даноците (во понатамошниот текст – субјекти) врз кои Управата за јавни приходи врши надзор над примената на мерките и дејствијата утврдени со Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам („Службен весник на РМ“, бр.120/18 и „Службен весник на РСМ“, бр.317/20) (во понатамошниот текст: „Закон за СППФТ“).

Основни цели на ова упатство се:

- да придонесе кон заедничко разбирање на пристапот базиран на ризик;
- да им помогне на субјектите во дизајнирање на ризичниот профил на ниво на субјект со цел преземање мерки и дејствија пропорционални на природата, големината и комплексноста на активностите коишто ги извршува;
- да ги насочи ресурсите и активностите на субјектите во делот на спречување перење пари и финансирање на тероризам согласно на утврдените закани, слабости и заклучоци утврдени со Националната проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам, како и да го поддржат спроведувањето на Националната стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам.

Ова упатство е донесено и наменето за правните и физички лица кои во рамките на своето работење вршат дејност давање совети од областа на даноците, односно даночно советување со цел клиентите да ги разберат и интерпретираат даночните закони и прописи за да можат да ги планираат и управуваат со своите даночни работи во контекст на нивните лични и деловни цели и активности и законската регулатива.

Станува збор за правни лица, регистрирани во регистарот на правни лица кој се води во Централниот регистар, чија основна дејност според националната класификација на дејности е сметководствени, книговодствени и ревизорски работи, даночно советување.

Содржината и насоките во Упатството се однесуваат само за активностите на даночно советување, за кои Управата за јавни приходи согласно ЗСППФТ врши надзор над примена на мерките и дејствијата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

ДЕФИНИЦИИ

Одделни изрази употребени во ова упатство го имаат следново значење

- **Деловни односи** – Деловен однос настанува кога клиент склучува договор за советодавни услуги или се извршува некоја друга трансакција кои бараат потврдување на неговиот идентитет независно дали трансакциите се поврзани една со друга.
- **Канали за дистрибуција** – медиум кој може да се користи за да се обезбеди производ или услуга или медиум преку кој се извршуваат трансакциите.
- **Инхерентен ризик** – ризик кој постои пред примена на мерки за контрола или намалување на ризикот.
- **Мерки за намалување на ризикот** – контролни мерки кои се применуваат за да се ограничат потенцијалните ризици од перење пари или финансирање на тероризам кои се идентификувани при спроведување на проценка на ризикот.
- **Пристап базиран на ризикот** – во контекст на ПП/ФТ, пристапот базиран на ризикот е процес кој се состои од следното:
 - проценка на ризикот на деловните активности и клиенти со користење на пропишани елементи: производ, услуга и канали на дистрибуција, клиенти и деловни врски, држави или географски подрачја и други релевантни фактори,
 - намалување на ризикот преку примена на контролни мерки,
 - одржување на ажурни информации за идентификација на клиентот и вистински сопственик и информации за деловните односи,
 - тековно следење на трансакциите и деловните односи.
- **Трети страни:** поединец или ентитет кој е вклучен во трансакцијата, но директно не ја извршува истата. Кога се утврдува дали во трансакцијата е вклучена трета страна, битно е да се утврди кој дава упатства за управување со парите, а не кој ги поседува парите.
- **Ранливости** – елементи на дејноста кои може да бидат повредени. Во контекст на ПП/ФТ ранливоста може да ја ослабе контролата во рамки на дејноста и како последица на тоа да се нудат високо ризични производи и услуги.

ПРИСТАП БАЗИРАН НА РИЗИК – ЦЕЛ, ЕФЕКТИ И ПРЕДИЗВИЦИ

Цел на пристапот базиран на ризик

Ефективниот пристап базиран на ризик вклучува идентификација и категоризација на ризиците од перење пари и финансирање на тероризам и ефективна контролна структура за управување со препознатливи ризици за перење пари и финансирање на тероризам. Истиот ќе им овозможи на субјектите да донесат разумна деловна и професионална проценка во однос на нивните клиенти.

Примената на пристапот базиран на ризик овозможува мерките за спречување на перење пари и финансирање на тероризам кои се преземаат да бидат сразмерни со идентификуваните ризици и на тој начин овозможувајќи ресурсите да бидат распределени на најефикасен начин. Согласно Законот за СППФТ, РС Македонија спроведува национална проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам заради идентификување, проценување, разбирање и намалување на ризикот поврзан со перење пари и финансирање на тероризам и врши нејзино ажурирање најмалку на секои четири години.

Националната проценка претставува основа на субјектите да спроведат проценка на ризикот и да ги идентификуваат клиентите, производитите и услугите, вклучувајќи ги и каналите за дистрибуција и географските локации кои се со повисок ризик.

Проценката а ризикот не е статичка проверка и истата треба да се ажурира со текот на времето, зависно од тоа како се развиваат околностите и како се развиваат заканите.

Врз основа на проценетиот ризик потребно е да се дизајнира соодветна Програма за ефикасно намалување и управување со идентификуваниот ризик од перење пари и финансирање на тероризам. Областите со повисок ризик треба да бидат предмет на засилени процедури како што се засилена анализа на клиент. Во случај кога е утврден низок ризик, може да се применат поедноставни контроли, како што е поедноставна анализа на клиент. Овие стратегии се вообичаено насочени кон спречување на активностите да се појават, примена на комбинирани мерки на одвраќање (на пример, соодветни мерки за анализа и следење на клиентот), откривање (на пр. мониторинг и известување за сомнителни трансакции) за да се олеснат истрагите.

Потенцијални користи од пристапот базиран на ризик

Усвојувањето на пристап базиран на ризик во борбата против перењето пари и финансирањето на тероризмот може да даде корист за сите субјекти вклучени во системот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам, вклучувајќи ја и јавноста. Ефикасниот пристап базиран на ризик треба да овозможи поефикасно користење на ресурсите и да ги минимизира оптоварувањата на клиентите.

За субјектите, пристапот базиран на ризик овозможува флексибилност во спроведување на обврските за спречување на перење пари и финансирање на тероризам со користење на специјализирани вештини и одговорности, со широк и објективен поглед кон нивните активности и клиенти.

Напорите за борба против перењето пари и финансирање на тероризам исто така треба да бидат флексибилни за да се адаптираат на ризикот, како истиот еволуира и се менува. На тој начин субјектите треба да ги искористат својата проценка, знаење и експертиза за да развијат соодветен пристап на базиран на ризик за нивната специфична организација, структура и деловни активности.

Предизвици од пристапот базиран на ризик

Примената на пристапот базиран на ризик не е едноставна и може да се појават предизвици кои треба да се надминат при имплементацијата на неопходните мерки. Некои предизвици може да бидат својствени за употребата на пристапот базиран на ризик, други можат да произлезат од тешкотиите при преминување кон систем базиран на ризик. Меѓутоа, голем број предизвици, исто така, може да се третираат од аспект на тоа дека нудат можности за спроведување на поефективен систем.

Со цел имплементацијата на системот базиран на ризикот субјектите потребно е да имаат добро разбирање на ризиците и да се во можност да применат добра проценка, а неопходно е и градење на експертиза, (вклучувајќи обука, регрутирање, користење на стручни совети и “*учење преку работа*”). Обидот да се спроведе пристап базиран на ризик без доволно стручност може да доведе до несоодветни проценки, односно субјектите може да го преценат ризикот, што може да доведе до непотребно користење на ресурсите или да го потценат ризикот, со што ќе создадат слабости.

ИМПЛЕМЕНТИРАЊЕ НА ПРИСТАП БАЗИРАН НА РИЗИК

Категории на ризик

Согласно член 10 од Законот за СППФТ, субјектите (вклучувајќи ги и правните и физички лица кои вршат дејност давање на совети од областа на даноците) се должни да изготват проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам со цел да ги идентификуваат, проценат, разберат и намалат ризиците од перење пари и финансирање на тероризам.

Со цел да се имплементира разумен пристап базиран на ризик, субјектите треба да ги идентификуваат критериумите за оценка на потенцијалните ризици од перење пари и финансирање на тероризам. Идентификацијата на ризици од перење пари и финансирање на тероризам, на клиенти или категории на клиенти и трансакции ќе овозможи субјектите да утврдат и имплементираат пропорционални мерки и контроли за да се ублажат тие ризици.

Ризиците од перење пари и финансирање на тероризам може да се мерат со примена на различни категории. Најчесто користени категории на ризици се ризици поврзани со: клиентот; државите или географските подрачја; производитите, услугите или трансакциите и каналите на дистрибуција. За да се изврши проценка на ризикот субјектите треба да ги земат во предвид типовите на клиенти, услугите кои ги обезбедуваат и ги испорачуваат на клиентите, како и локацијата на дејноста. Примената на ризични категории им овозможува на субјектите да развијат Програма за ефикасно намалување и управување со идентификуваниот ризик од перење пари и финансирање на тероризам, како и да спроведат соодветни контроли и надзор на клиентите.

Тежината, односно нивото на ризик доделено на секоја категорија (поединечно или во комбинација) во проценката на вкупниот ризик од потенцијално перење пари и финансирање на тероризам може да варира од еден субјект до друг, зависно од околностите во кои работат. Како резултат на тоа, секој субјект треба да направи сопствено утврдување на ризикот. При спроведување на проценка на ризикот, субјектите треба да ги имаат во предвид Национална проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам, Упатството за вршење на проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам донесено од страна на Управата за финансиско разузнавање и ова упатство на Управата за јавни приходи, наменето конкретно за правните и физички лица кои вршат дејност давање на совети од областа на даноците.

Циклус на пристапот базиран на ризик

Основните фази во циклусот на пристапот базиран на ризик:

1. Идентификација на инхерентни ризици,
2. Креирање на мерки за намалување на ризикот и клучни контроли,
3. Имплементација на пристап базиран на ризик,
4. Ревидирање на пристапот базиран на ризик.

Идентификација на инхерентни ризици

Производи, услуги и канали на дистрибуција

Производи, услуги и канали на дистрибуција кои може да претставуваат ризик од ПП/ФТ

Географија

Локација на дејноста на клиентот и активностите во врска со одредени населени места или настани

Други релевантни фактори

Други фактори кои се релевантни за дејноста на клиентот.

Клиенти и деловни трансакции

Инхерентни ризици поврзани со природата и типот на трансакциите/услугите кои субјектот ги има со клиентите преку:

1. Производи, услуги и канали на дистрибуција кои се користат
2. Географија
3. Нивните карактеристики и модели на активности

Ревидирање на пристапот базиран на ризик

Дел од проценката на ризикот мора исто така да вклучува и периодично ревидирање за да се тестира ефикасноста на системот за усогласеност.

Ова ќе овозможи да се евалуира потребата од менување на постоечките политики и процедури или да се имплементираат нови. Пристапот базиран на ризик не е статичен. Идентификуваните ризици ќе се променат или еволуираат со текот на времето со воведување на нови производи/услуги или појава на нови закани.

Креирање на мерки за намалување на ризикот и клучни контроли

Намалувањето на ризикот се однесува на имплементирање на контроли за да се ограничат ризиците од ПП/ФТ кои се идентификувани со проценката на ризикот. Кога со проценката на ризикот ќе се утврди висок ризик за ПП/ФТ, субјектот мора да развие Протограм за ефикасно намалување и управување со идентификуваниот ризик од перење пари и финансирање на тероризам и да ја примени истата на високо ризични ситуации и клиенти кои ги идентификувал.

Имплементација на пристапот базиран на ризик

По извршената проценка на ризикот, субјектот треба да го примени истиот како дел од секојдневните активности. Во тој контекст многу е важно политиките и процедурите на усогласеност да бидат разбрани и применувани од сите вработени кои работат со клиенти.

Со цел поефикасна проценка на инхерентните ризици, проценката на ризикот може да се подели на два дела:

1. Проценка на ризикот базирана на дејноста: тука треба да се опфатат услугите и каналите на дистрибуција; географската локација каде се врши дејноста заедно со други релевантни фактори,
2. Проценка на ризикот базирана на деловните односи: тука треба да се опфатат услугите кои ги користат клиентите, географската локација во која работат како и нивните активности, модели на трансакции итн.

Проценка на ризикот базирана на дејноста

Услуги и канали на дистрибуција

Субјектите треба да ја започнат својата проценка на ризикот со анализа на својата дејност од поширока перспектива. Секој субјект треба да направи оценка на сите производи, услуги и канали на дистрибуција за да утврдат дали истите претставуваат висок ризик за ПП/ФТ, односно

- проценка на производите и услугите по тип на пазар и на кого истите се наменети (пример. за правни лица, поединици итн),
- дали услугите кои ги нудат им овозможуваат на клиентите да се вклучат во високо ризични трансакции ,
- дали клиентите мора да дојдат кај субјектот за да добијат услуга или некои трансакции може да се извршуваат преку телефон, факс или on-line.

Некои примери за потенцијални високо ризични производи услуги и канали на дистрибуција се:

- креирање на комплексни правни аранжмани (трустови, холдинг компании или офшор компании). Постои поголем ризик за перење пари бидејќи истите може да го прикријат вистинскиот сопственик и да се искористат за даночна евазија,
- клиенти кои не се физички присутни. Кога клиентот не е физички присутен за целите на идентификација може да има поголем ризик од прикривање на неговиот вистински идентитет,
- давање на услуги на други начини освен лично (телефон, факс, on-line). Овие канали на дистрибуција може да наметнат повисок ризик бидејќи се отежнува можноста за идентификација на клиентот.

Држави или географските подрачја

Субјектите треба да направат проценка дали локацијата на дејноста или државите во кои работат клиентите претставуваат висок ризик за ПП/ФТ. Во проценката на географските подрачја, треба да се земе во предвид дали географската локација во која работи субјектот потенцијално наметнуваат висок ризик од ПП/ФТ.

Некои примери на географски елементи кои треба да се имаат во предвид со проценката се следните:

- значајна и необјаснета географска оддалеченост помеѓу субјектот и клиентот, во ваков случај треба да се побара образложение од клиентот за причините поради кои се побарани услуги од тој конкретен субјект
- рурална средина каде што клиентите се познати може да претставува помал ризик во споредба со голем град каде што е поголема

веројатноста за нови клиенти и поголема анонимност. Сепак, познатото присуство на организиран криминал во рурална област очигледно би претставувало поголем ризик.

- области со голем криминал може да претставуваат дополнителен ризик за ПП/ФТ.
- доколку се обезбедуваат услуги на странски клиенти кои се лоцирани во земји кои подлежат на санкции, ембарго или други мерки, истото треба да се третира како висок ризик.

Управата за финансиско разузнавање редовно ја објавува листата на високоризични држави на својата официјална веб страница.

Други фактори релевантни за дејноста

Субјектите треба да направат проценка на други фактори кои може да се применат на дејноста а кои не се вклучени во претходните категории.

Некои примери кои може да се применат се следни:

- оперативната структура, големина, бројот на деловни единици, вработени итн. На пример, субјект со чести промени во вработените може да претставува поголем ризик,
- обезбедување на услуги на клиенти од индустрии кои се поподложни на перење пари и финансирање на тероризам,
- трендови и типологии за одредени индустрии во кои работат клиентите може да вклучува некои специфични елементи на ризик кој треба да бидат земени во предвид при проценката на ризик.

Проценка на ризикувањето базирана на деловните односи

Секој субјект треба да направи проценка на ризикот врз основа на инхерентните карактеристики на клиентот. Истото може да се направи врз основа на комбинација на неколку фактори, како што се:

- услуги и канали на дистрибуција кои ги користи клиентот,
- географско подрачје поврзано со клиентот (на која локација клиентот ги врши трансакциите),
- карактеристики на клиентот, активности на клиентот и модели на трансакции.

Следните карактеристики поврзани со клиентите и трансакциите може да се третираат како високоризични:

Клиенти

- Клиент со кој неодамна е воспоставен деловен однос;
- Клиент кој основа правно лице кое неочекувано остварува голем профит;
- Клиентот нуди да плати невообичаено голем износ на надоместок за услугите кои вообичаено не чинат толку;
- Клиент чии причини за избор на субјектот се нејасни, особено со оглед на големината, локацијата и специјализацијата на субјектот;
- Клиентот е вклучен во трансакции кои не се согласно со воспоставениот деловен профил;
- Клиентот сака да остварува контакти/комуницира/врши дејност преку телефон, факс, on-line и на други начини освен лично;
- Клиентот потекнува или врши дејност во земја која е позната по голема корупција, организиран криминал, даночен рај или е позната дека има врски со терористички организации;
- Клиент кој не е локален резидент или кој е надвор од вообичаеното географско подрачје од кое потекнуваат клиентите;
- Клиентот за кој има статии по медиуми дека е вклучен во криминални организации и истиот сака да купи станбен простор;
- Клиентот често менува сметководители или консултанти;
- Клиентот одбива да ги обезбеди сите потребни информации или кој дава информации кои се недоволни или неточни;
- Клиентот добива фактури од правни лица лоцирани во земји кои немаат адекватна регулатива за перење пари или се познати како даночни раеви;
- Клиентот плаќаат невообичаени надоместоци за консалтинг услуги на офшор компании;
- Клиентот континуирано искажува загуба а продолжува со вршење на дејноста;
- Клиент што се консултира со даночниот консултант и/или со неговите вработени за можни начини за сметководствено постапување или документирано оправдување што е различно од правилното;
- Клиентот бара начин како да избегне пријавување во Управата за јавни приходи;
- Клиентот избегнува да даде лични податоци за себеси, не сака да биде идентификуван или дава лажни податоци;
- Клиентот презентира лажни или фалсификувани документи за идентификација;
- Клиентот одбива да го открие вистинскиот идентитет на крајниот корисник;
- Клиентот пристигнува придружуван од други лица или со обезбедување;

- Клиентот (или лицето што го придружува) е детално запознаен со прописите за спречување перење пари и за финансирање тероризам;
- Клиентот или трето лице потекнува од земја што не ги почитува стандардите за спречување перење пари и за финансирање тероризам (од листите на ФАТФ10, ЕУ, Совет на Европа) или од земја што е позната по производство, трговија и продажба на дрога или од земја што е позната како даночен рај;
- Познато е дека клиентот е поврзан со тероризам, со финансирање тероризам, со формирање, водење или членување во организирана криминална група или дека се наоѓа на листите на терористи или на терористички организации;
- Клиентот е политички изложено лице/носител на јавна функција (ПЕП).

Трансакции

- Поединечни или класи на трансакции што се одвиваат надвор од утврдениот деловен профил;
- Услугите кои се бараат се од невообичаено итен карактер;
- Користење на правни аранжмани или комплексни корпоративни структури кои немаат јасна правна, даночна, деловна, економска или друга причина;
- Услугата се бара од лица за кои се смета дека нема да ја реализираат деловната активност, односно ќе се реализира фиктивна продажба;
- Услугата што се бара е спротивна на законските прописи;
- Во случаи кога клиентот бара услуги што покриваат илегални резултати од работењето на неговата компанија;
- Трансакциите или активностите што клиентот сака да ги реализира имаат невообичаени услови, на пример, цени и деловни зделки што значително отстапуваат од пазарните;
- Трансакциите или активностите што клиентот сака да ги реализира се невообичаено сложени, на пример, сложени и многубројни трансакции со хартии од вредност или со други средства;
- Трансакциите и активностите на клиентот не се поткрепени со соодветна документација;
- Трансакциите и активностите немаат комерцијална и/или економска логика, на пример, трансакции на големи износи што отстапуваат од основната активност на клиентот или се направени неоправдано големи износи во поглед на активностите на клиентот;
- Трансакциите и активностите немаат финансиска логика, на пример, водат до прекумерни финансиски обврски за клиентот или до загуба на финансиските ресурси или потенцијал;

- Средствата за извршување на трансакцијата имаат сомнителен извор;
- Трансакциите или активностите, заедно со другите факти што предизвикуваат сомневање, на пример: тие се извршени со готовинско плаќање или се користеле за плаќање сметки во странство итн.;
- Големината на зделката не е во согласност со реалните потреби на клиентот.

Примена на матрица за проценка на ризикот од перење пари и финансирање на тероризам

При спроведување на проценката на ризикот, субјектите може да ги користат матриците за проценка на ризикот презентирани подолу во упатството како пример.

Пример на Матрица за проценка на ризикот базирана на дејноста

Со користење на оваа матрица субјектот на едноставен начин може да ги претстави инхерентните ризици поврзани со дејноста.

Информациите содржани во матрицата се дадени како пример. Субјектот може да има и други фактори на ризик кои може да ги земе во предвид или пак да има поинакво вреднување на ризикот.

Колона А: ЛИСТА НА ФАКТОРИ	Колона Б: РАНГИРАЊЕ НА РИЗИКОТ	Колона В: ОБРАЗЛОЖЕНИЕ	Колона Г: ОПИС НА МЕРКИТЕ ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА ВИСОКИТЕ РИЗИЦИ УТВРДЕНО ВО КОЛОНА А.
Комплексни правни аранжмани креирани во име на клиент како што сеitrustови или офшор компании	Висок ризик	Комплексни правни структури може да се користат за да го прикријат вистинскиот сопственик (на пр. за цели на даночна евазија)	Зајакнување на свеста на сите субјекти во врска со високо - ризични услуги кои се нудат од страна на клиентите. Почесто прегледување на високо ризичните услуги за да се осигури дека за истите редовно се проценува ризикот имајќи го во предвид профилот на клиентот.
Обезбедување на услуги преку е-пошта, факс, on line, или друг начин каде нема личен контакт со клиентот.	Висок ризик	Услугите кои не се извршуваат лице во лице го зголемуваат ризикот од несоодветна идентификација на клиентот.	Барање првото плаќање за услугата да се изврши преку сметка во име на клиентот со банка која има слични стандарди за анализа на клиентите. Утврдување на ограничувања за услугите кои може да се извршат преку е-пошта, факс, on line, или друг начин каде нема личен контакт со клиентот.

Упатство за пополнување на матрицата

Колона А: ЛИСТА НА ФАКТОРИ	Колона Б: РАНГИРАЊЕ НА РИЗИКОТ	Колона В: ОБРАЗЛОЖЕНИЕ	Колона Г: ОПИС НА МЕРКИТЕ ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА ВИСОКИТЕ РИЗИЦИ УТВРДЕНО ВО КОЛОНА А.
Во оваа колона треба да се даде опис на услугите, каналите за дистрибуција, факторите поврзани со географската локација и други релевантни фактори	Во оваа колона треба да се направи рангирање на секој фактор на ризик	Во оваа колона треба да се даде образложение на причините поради кој е утврдено соодветното ниво на ризик за секоја услуга, канал на дистрибуција, географска локација или друг релевантен фактор. Може да се даде и референца кон некоја интернет страна, публикација, извештај итн.	Согласно законот, за сите фактори за кој е идентификуван висок ризик потребно е да се документираат мерки за намалување на ризикот. Потребно е да се изготват писмени политики и процедури за да се објасни како ќе се намали ризикот и како ќе се контролираат овие ризици во секојдневните активности.

Пример на Матрица за проценка на ризикот базирана на деловните односи

Со користење на оваа матрица субјектот на едноставен начин може да ги претстави инхерентните ризици поврзани со деловните односи. Информациите содржани во матрицата се дадени како пример. Субјектот може да има и други фактори на ризик кои може да ги земе во предвид или пак да има поинакво вреднување на ризикот.

Колона А: ДЕЛОВНИ ОДНОСИ	Колона Б: РАНГИРАЊЕ НА РИЗИКОТ	Колона В: ОБРАЗЛОЖЕНИЕ	Колона Г: ОПИС НА ЗАЈАКНАТИТЕ МЕРКИ ЗА ДА СЕ ОБЕЗБЕДИ ИДЕНТИФИКАЦИЈА ЗА ВИСОКО РИЗИЧНИТЕ ДЕЛОВНИ ОДНОСИ	Колона Д: ОПИС НА МЕРКИТЕ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ВИСОКИОТ РИЗИК	Колона Г: ОПИС НА ПРОЦЕСИТЕ ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА АЖУРНИ ПОДАТОЦИ ЗА ВИСОКО РИЗИЧНИ ДЕЛОВНИ ОДНОСИ	Колона Е: ОПИС НА ЗАЈАКНАТИ МЕРКИ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВИСОКО РИЗИЧНИ ДЕЛОВНИ ОДНОСИ
Група А	Низок ризик	Клиенти со кои субјектот има долгогодишна соработка и чии активности се познати	Не се потребни бидејќи станува збор за низок ризик.	Не се потребни бидејќи станува збор за низок ризик.	Не се потребни бидејќи станува збор за низок ризик.	Не се потребни бидејќи станува збор за низок ризик.
Група Б	Висок ризик	Клиенти кои користат услуги кои не се соодветни со нивните деловни профили или кои користат комплексни правни аранжмани (како што се трустови) без оправдана причина.	Воспоставување на построги правила за идентификација. Прибирање на дополнителни документи, податоци или информации или преземање на дополнителни чекори за да се потврдат добиените документи.	Зголемување на свеста на субјектите за високо ризични деловни односи. Идентификување на модели на трансакции за кои е потребно дополнително испитување	Барање клиентот да ги потврди или ажурира неговите податоци за идентификација за секоја трансакција/услуга. Обезбедување на дополнителни информации за клиентот (големина на средства,	Заякнати мерки за анализа на клиентот или разбирање на целите на клиентот поради кои ги користи услугите. Почесто и подетално следење на клиентите за кои е идентификуван висок ризик.

Упатство за пополнување на матрицата

Колона А:	ДЕЛОВНИ ОДНОСИ	Во оваа колона треба да се идентификуваат сите деловни односи и високо ризични клиенти. Проценката на ризикот може да се изврши одделно или за група клиенти со слични карактеристики.
Колона Б:	РАНГИРАЊЕ НА РИЗИКОТ	Оценка на ризикот за секој деловен однос Може да се користи рангирање на низок, среден и висок ризик.
Колона В:	ОБРАЗЛОЖЕНИЕ	Во оваа колона треба да се даде образложение на причините поради кој е утврдено соодветното ниво на ризик за секој тип на клиент или бизнис деловен однос.
Колона Г:	ОПИС НА ЗАЈАКНАТИТЕ МАЕРКИ ЗА ДА СЕ ОБЕЗБЕДИ ИДЕНТИФИКАЦИЈА ЗА ВИСОКО РИЗИЧНИТЕ ДЕЛОВНИ ОДНОСИ	Во оваа колона треба да се даде опис како е спроведена идентификацијата, односно како е потврдено постоењето на ентитетот за секој високо ризичен деловен однос или високо ризичен клиент. На пример. <ul style="list-style-type: none"> се бараат дополнителни информации над минималните барања за да се потврди идентитетот на клиентот, обезбедување на независно потврдување на информациите (на пример од кредибилен извор кој не е клиентот), воспоставување на построги процедури за потврдување на документите за идентификација на клиентот.
Колона Д:	ОПИС НА МЕРКИТЕ ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА ВИСОКИОТ РИЗИК	Субјектот неопходно е да применува контролни мерки за секој идентификуван високо ризичен деловен однос и високо ризичен клиент. Примери за мерки за ублажување на ризикот: <ul style="list-style-type: none"> Извршување на одредени трансакции само со лично присуство на клиентот. Обезбедување на соодветни дополнителни информации за да се разбере дејноста на клиентот или околностите, вклучувајќи и намерата поради која е вклучен во бројни трансакции.
Колона Ѓ:	ОПИС НА ПРОЦЕСИТЕ ЗА ОДРЖУВАЊЕ НА АЖУРНИ ПОДАТОЦИ ЗА ВИСОКО РИЗИЧНИ ДЕЛОВНИ ОДНОСИ	Субјектот неопходно е да развие политики за тоа колку често и како ќе ги ажурира информациите за клиентот за високо ризични деловни односи и високо ризични клиенти Информацијата која треба да се ажурира генерално вклучува: <ul style="list-style-type: none"> за физичко лице - име и презиме на физичкото лице, адреса и занимање, за правно лице - назив и адреса и име и презиме на менаџментот на правното лице, за ентитет кое не е правно лице - назив, адреса или главно место на вршење на дејноста. Мерки кои треба субјектите да ги спроведуваат за одржување на ажурни податоци за идентитетот на клиентот вклучуваат барање до клиентот да ги потврди или ажурира неговите податоци за идентификација, потврдување на информациите преку достапни јавни извори итн.

<p>Колона Е:</p>	<p>ОПИС НА ЗАЈАКНАТИ МЕРКИ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВИСОКО РИЗИЧНИ ДЕЛОВНИ ОДНОСИ</p>	<p>Субјектот треба да врши континуиран мониторинг за сите деловни односи, односно да врши мониторинг на деловните односи на периодична основа со цел:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Да се детектираат трансакции кои треба да се пријават согласно Законот за спречување на перење пари и финансирање на тероризам 2. Одржување на ажурни информации за идентитетот на клиентот 3. Повторна проценка на ризикот поврзан со трансакциите и активностите на клиентот 4. Утврдување дали трансакциите или активностите се конзистентни со информациите обезбедени од клиентот <p>Но, за високо ризичните деловни односи и високо ризичните клиенти потребно е да се врши мониторинг почесто во споредба со други деловни односи. Ова се нарекува засилена анализа на клиентот.</p> <p>Во овие случаи треба да се опишат сите аспекти на засилената анализа:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кога се прави, односно колку често, • како се спроведува, • како се проверува. <p>Примери за засилена анализа:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обезбедување на дополнителни информации за клиентот (занимање, големина на средства, информации достапни од јавни бази на податоци), • преглед на трансакции за кои е идентификуван висок ризик на редовна основа (месечно), • утврдување дали трансакциите или активностите се конзистентни со информациите кои се претходно обезбедени од клиентот, • поставување на лимити или параметри во однос на трансакциите кои може да бидат прв сигнал дека одредена трансакција треба да се провери, • почест преглед на трансакции врз основа на индикаторите за сомнителни трансакции релевантни да дејноста.
-------------------------	--	---

Намалување на ризикот

Намалувањето на ризикот подразбира примена на контролни мерки за утврдените ризици кои придонесуваат кон намалување на идентификуваниот ризик на прифатливо и разумно ниво.

Намалувањето на ризикот се врши со изготвување на конкретни и насочени политики и процедури, односно дефинирани мерки кои треба да се применуваат кај високо ризичен клиент, производ, услуга, трансакција, деловен однос или идентификувана состојба. Но, намалувањето на ризикот и намалувањето на идентификуваниот ризик на прифатливо и разумно ниво не зависи само од примената на политиките и процедурите, туку и нивното правилно спроведување.

За правилното спроведување на идентификуваните мерки за намалување на ризикот неопходна е соодветна обука на вработените. Во текот на

обуките, субјектот има можност директно да споделува разни информации: индикатори за препознавање на сомнителни трансакции и активности, типологии, трендови, законски обврски, нови политики, процедури и програми.

Во оваа фаза на намалување на ризикот, субјектот многу лесно може да одреди кој вид на услуга не треба понатаму да се нуди на клиентите и со кој клиент треба да се прекине деловниот однос. Субјектот исто така во оваа фаза треба да го одреди видот на клиенти на кои треба да им се забрани да воспоставуваат деловен однос.

Евалуација на резидуален ризик

Резидуалниот ризик е ниво на ризик што преостанува по спроведувањето на мерките и контролите за намалување на инхерентниот ризик. Во оваа фаза субјектот треба да го одреди нивото на резидуален ризик и да утврди дали методите за намалување што се применуваат даваат резултат.

Проценката на резидуалниот ризик е важна и овозможува субјектот да потврди дека ризикот е на или под нивото кое е разумно и прифатливо, и со кое што таа може да се справи. Ако оценката е дека резидуалниот ризик е сè уште над прифатливото и разумно ниво за субјектот, потребно е процесот на намалување да се повтори, овој пат со зајакнат квалитет (со примена на нови мерки за намалување на ризикот или примена на истите мерки но со поефикасно спроведување на истите).

Ревидирање на ризикот

Проценката на ризик не е еднократен туку постојан и динамичен процес, кој треба да се ревидира и ажурира.

Проценката на ризикот и следењето треба да се прави на редовна основа, за сите фактори на ризик, со оглед на фактот дека степенот на ризик е подложен на промени. Доколку дојде до промена на нивото на ризик, одредени политики и процедури, односно мерки што се однесуваат на одреден фактор на ризик може да не се веќе валидни. Истото се однесува и на случаите кога се воведува нов производ или услуга – само по себе проценката на ризик веќе не е валидна и мора да биде ажурирана со новите фактори на ризик, и со новите политики и процедури за намалување на ризикот. Затоа е неопходно политиките и процедурите, исто како и проценката на ризик, постојано да се ревидира и ажурира.

Ревизијата на ризикот може да му помогне на субјектот да добие јасна слика за делотворноста на програмата за СППФТ и проценката на ризик.

ДОКУМЕНТИРАЊЕ НА ПРОЦЕСОТ НА ПРОЦЕНКА НА РИЗИК

Субјектите треба да ги документаат сите фази од процесот на проценка на ризикот, и тоа:

- утврдување на факторите на ризик поврзани со клиентот; државите или географските подрачја; производите, услугите или трансакциите и каналите на дистрибуција,
- рангирање на утврдените ризици и образложение на причините поради кој е утврдено соодветното нивно на ризик,
- опис на мерките кои ќе бидат преземени за намалување на ризикот (како треба да се постапува со одреден фактор на ризик).

Документирањето на процесот е одраз на одлучноста на субјектот за борба против ПП/ФТ, но воедно и многу корисно за раководните структури, кои на овој начин ќе можат да ја видат поголемата слика на профилот на ризик на нивната институција.

Дополнително на документањето на процесот поврзан со профилот на ризик, внатрешните политики и процедури, треба да се документа и програмата за СППФТ. Во член 11 од ЗСППФТ се дадени основите елементи на програмата.

Сите политики, процедури, исто како и програмата за СППФТ треба да бидат јасно напишани, со цел вработените кои треба да ги применуваат можат лесно да разберат што треба да прават и како треба да работат.

Корисни линкови:

- <https://ufr.gov.mk/wp-content/uploads/2020/05/UpatstvoPPFT.pdf>
- <https://ufr.gov.mk/wp-content/uploads/2020/05/UpatstvoVS.pdf>

www.ujp.gov.mk

info@ujp.gov.mk

Инфо центар 0800 33 000

Пријави неправилности 198

www.etax-fl.ujp.gov.mk

www.e-aukcii.ujp.gov.mk

e-pdd.ujp.gov.mk

ISBN: 978-608-4866-17-6